

יוקח נא מעט מים...

הרב ירחם שמשוביץ
רב האוניברסיטה ושליח תורה מציון (אוקספורד, תשס"ז)
כיום מלמד בישיבת חורב בירושלים

"ואקחה פת לחם... יוקח נא מעט מים..."

ישנה שאלה גדולה שעולה בהקשר להתנהגותו של אברהם המכניס אורחים הגדול ביותר בעולם, שכאשר הושיב את האורחים שבאו לבקרו, אמר מיד "ואקחה פת לחם וסעדו ליבכם", ופירשו חז"ל שכוונתו היתה שיסעדו בכמות גדולה שיש בה כדי סעודה. והוא פונה לשרה ומבקש ממנה: "לושי ועשי עוגות" וכן ואל הבקר רץ אברהם וחז"ל אומרים ששחט להם שלושה בני בקר כדי לכבדם כל אחד בלשון שלימה בחרדל, כיון שזו מנה מכובדת. אולם כאשר מגיע אברהם לעניין המלאכה, נותן להם רק מעט מים במסורה, כפי שנאמר "יוקח נא מעט מים", והרי אותו היום יום חם היה שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, ואדם שותה הרבה א"כ מדוע נתן אברהם רק מעט מים ולא הרבה להם כפי שהרבה בבן הבקר?

האמת היא כי ידוע שכל מה שהוזכר בתורה בא גם כדי ללמדנו התנהגות ודרך בחיינו ונצרך הדבר לדורות. גם פה, אם נתבונן בדרכי התנהגותו של אברהם אבינו, יכולים אנו לראות כי בא ללמדנו שאדם צריך להקפיד על קיום תורה ומצוות ואפילו להחמיר על עצמו בקיום המצוות. אך יש לדעת כי זה טוב ונכון רק כאשר האדם עושה זאת על חשבוננו שלו ולא על חשבון זולתו. זאת יכולים אנו לראות במעשיו של אברהם שכאשר רצה לתת להם לחם ועוגות, נאמר "ואקחה פת לחם", כלומר, אני עצמי אקח. וכן כאשר רצה לתת להם לשונות של בני בקר נאמר "ואל הבקר רץ אברהם", כלומר הוא בעצמו רץ לשחוט להם בקר. אולם כאשר הגיע לעניין המים, שלא הוא ההולך לשאוב אלא העבד הוא זה שמעמיס על עצמו והולך לשאוב, אזי הוא אמר "יוקח נא מעט מים", יוקח נא ע"י אחר ולכן בזה הוא נתן מעט ולא הרבה.

מסופר על ר' ישראל מסלנט שהגיע ביום בהיר עם חברו לעיירה קטנה ונכנסו להתפלל מנחה. חברו של ר' ישראל ניגש לכיור ורחץ את ידיו לפני התפילה בכמות גדולה של מים ואילו ר' ישראל רחץ ידיו בכמות קטנה מאוד. ראה חברו את הדבר והתפלא על כך. פנה לרב ושאל וכי רבנו אין כבודו מקפיד על נטילת ידים קודם התפילה ומשום כך נטל במעט מים? ענה לו ר' ישראל שבדאי שהוא מקפיד על נטילת ידים לפני התפילה אך רק כאשר הוא זה ההולך וטורח ומביא לעצמו מים. אבל כאן שהשמש הוא הטורח וכשהוא הלך להביא מים הוא חשב רק על המתפללים הקבועים ולא על אורחים שבאים להתפלל ואם ניקח הרבה מים יחסר למתפללים הקבועים ויבואו הגבאים ויראו את הדבר ויכעסו עליו ויאמרו כי הוא מזלזל בעבודה ואף מסוגלים בגלל דבר זה לפגוע בפרנסתו ולכן במצבים כאלה אני נוטל את ידי במעט מים,

כמו"כ מסופר על ר' ישראל מסלנט שהתבקש פעם מאחד מתלמידיו החשובים לבוא לעירו ולשבות אצלו שבת. שאלו ר' ישראל איך הנהגותיך בשבת, ספר לי כיצד הם נעשים במהלך כל השבת, התחיל התלמיד לספר שהוא קונה ביום שישי בשעה מוקדמת את כל המצרכים לשבת ממקום פלוני אשר בעל הבית מוחזק שהוא אחד המקפידים הגדולים בכשרות המוצרים ולאחר מכן אני מביא את כל המוצרים הביתה ושם יש לי עובדת אישה אלמנה ויראת שמים אשר מכינה את כל האוכל ומבשלת אותו לכבוד שבת קודש ולאחר שאנו חוזרים מבית הכנסת המבשלת מגישה הכל בצורה מאוד יפה לשולחן בתחילה מנת הדגים שהיא המנה הראשונה ולאחריה אנו שרים שירי שבת ומשוחחים בדברי תורה ולאחר מכן היא מגישה לנו את המנה העיקרית ואחריה את המנה האחרונה ומברכים ברכת המזון והיא

מפנה את השולחן רוחצת כלים והולכת הביתה, כך שהארוחה נמשכת כ-4 שעות לערך בשמחה גדולה של שבת קודש. לאחר שסיים התלמיד לספר את דבריו פנה הרב לתלמיד אם אתה מעוניין שאני אשבות אצלך אני מוכן אך בתנאי אחד והוא שתקצר את הסעודה לכדי שעה אחת לכל היותר. שמע התלמיד את התנאי של רבו ולמרות הפליאה הרבה שהיתה לו על בקשתו קיבל על עצמו שינהג כן שהרי כבוד גדול מאוד הוא לארח את רבו ובפרט שזה ר ישראל מסלנט. והנה הגיע ערב שבת קודש ור ישראל עם תלמידו ואורחים נוספים חזרו מבית הכנסת עשו קידוש והתחילו לאכול הם גמרו את המנה הראשונה שרו שיר אחד ומיד הביאו את המנה השניה ומיד אחריה את המנה האחרונה וברכו ברכת המזון כך שסיימו את כל הסעודה במשך שעה אחת כפי שהתנה הרב עם תלמידו. לאחר מכן פנה התלמיד אל הרב ושאל 'למדנו רבנו מה ראה לקצר כ"כ בסעודת השבת? לא ענה לו הרב על שאלתו אלא ביקשו לקרוא למבשלת אל השולחן. קרא התלמיד למבשלת ואז הרב פנה אליה והודה לה על כל הבישול ופירגן לה מאוד שהבישול היה מאוד טעים וברכה על כך. לאחר מכן ביקש ממנה הרב סליחה על שהוא הלחיץ אותה במהירות שביקש להביא את האוכל וכשמוע האלמנה את בקשת הסליחה של הרב פנתה אליו וברכה היא את הרב ואמרה הלוואי שכל שבת תתארח פה עמנו מאחר ובעל הבית שלי מאריך מאוד בסעודתו עד שעה מאוחרת מאוד ואני כבר בקושי נשאר לי כח לעמוד מרוב עבודה ועייפות ואחרי גמר העבודה אני הולכת מותשת הביתה ושם מחכים לי הילדים עייפים ורעבים כך שאין להם כבר חשק לשבת לשולחן השבת אבל היום אני אלך הביתה רעננה בשעה מוקדמת והילדים ישמחו מאוד על כך ובטח שתהיה לנו שבת נפלאה. כשמוע הרב את דברי האלמנה פנה לתלמידו בעל הבית ואמר לו שמעת את כל דברי האלמנה והם הם התשובה לפליאתך על התנהגותי בשבת זו.

ממעשה זה לומדים אנו דבר חשוב בהנהגת האדם ובהתייחסותו לעשיית כל מצווה ומצווה שתהיה אך ורק על חשבוננו שלו ולא על חשבון זולתו, כי כאשר אדם נהיה צדיק על חשבון אחרים הוא עושה יותר עבירה ממצווה. כך שלא רק ששכר אינו מקבל על מצווה זו אלא אף מחייב את עצמו בעבירה ולפעמים בעבירה חמורה עד מאוד כמו בעניין צער האלמנה שסיפרנו, וזאת מה שלמדנו מאברהם אבינו שכאשר רצה להגיש לאורחים דבר שהוא טרח עליו נתן אותו בשפע אך כאשר הגיע לעניין המים שלא הוא הולך להביאם אמר "ויקח נא מעט מים."

לתגובות: yeroham.simsovic@gmail.com